

Sbírka soudních rozhodnutí

STANOVISKO GENERÁLNÍHO ADVOKÁTA
MANUELA CAMPOS SÁNCHEZ-BORDONY
přednesené dne 17. prosince 2020¹

Věc C-709/19

**Vereniging van Effectenbezitters
proti
BP plc**

[žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska)]

„Předběžná otázka – Nařízení (EU) č. 1215/2012 – Mezinárodní soudní příslušnost v občanských a obchodních věcech – Příslušnost ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti – Spor v oblasti investic – Místo škodné události – Škoda, která spočívá výhradně ve finanční ztrátě – Určovací žaloba podaná subjektem kolektivní obrany zájmů“

1. Sdružení držitelů cenných papírů podalo k Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska) žalobu na náhradu škody způsobené poklesem hodnoty jejich akcií ve společnosti se sídlem ve Spojeném království, v důsledku úniku ropy, k němuž došlo v zařízení této společnosti v Mexickém zálivu.
2. V rámci tohoto sporu potřebuje soudní orgán získat výklad čl. 7 odst. 2 nařízení (EU) č. 1215/2012². Vzhledem k tomu, že škody, které jsou předmětem žaloby, jsou čistě majetkové, shledává obtížným rozhodnout o své příslušnosti ve světle předchozích rozhodnutí Soudního dvora, zejména rozsudků Kolassa, Universal a Löber³.
3. Pochybnosti soudu *a quo* ukazují na rizika, která s sebou nese výklad otevřených formulací v této oblasti, jako je ta, která váže soudní příslušnost na „zvláštní okolnosti“ sporu. Zároveň nabízejí možnost tento výklad upřesnit, nebo pokud by to bylo nutné, přehodnotit.

1 – Původní jazyk: španělština.

2 – Nařízení Evropského parlamentu a Rady ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepřacované znění) (Úř. věst. 2012, L 351, s. 1).

3 – Rozsudek ze dne 28. ledna 2015, Kolassa (C-375/13, EU:C:2015:37; dále jen „rozsudek Kolassa“); ze dne 16. června 2016, Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:449; dále jen „rozsudek Universal“); a ze dne 12. září 2018, Löber (C-304/17, EU:C:2018:701; dále jen „rozsudek Löber“).

I. Právní rámec

A. Unijní právo. Nařízení č. 1215/2012

4. Bod 16 odůvodnění uvádí:

„Kromě místa bydliště žalovaného by měla existovat i jiná kritéria pro určení příslušnosti, založená na úzké vazbě mezi soudem a podanou žalobou nebo usnadňující řádný výkon spravedlnosti. Existence této úzké vazby by měla posílit právní jistotu a předejít možnosti, aby žalovaný byl žalován v řízení před soudem členského státu, jehož příslušnost nemohl rozumně předpokládat [...]“

5. Podle znění jeho článku 4:

„1. Nestanoví-li toto nařízení jinak, mohou být osoby, které mají bydliště v některém členském státě, bez ohledu na svou státní příslušnost žalovány u soudů tohoto členského státu.

[...]“

6. Podle článku 7:

„Osoba, která má bydliště v některém členském státě, může být v jiném členském státě žalována:

[...]

2) ve věcech týkajících se deliktů nebo kvazideliktů odpovědnosti u soudu místa, kde došlo nebo může dojít ke škodné události;

[...]“

B. Nizozemské právo. Burgerlijk Wetboek⁴

7. Podle článku 305a oddílu 3 BW⁵:

„1. Každá instituce nebo sdružení, které má plnou právní způsobilost, může podat žalobu k soudu na obranu obdobných zájmů dalších osob, pokud tuto obranu provádí v souladu se svými stanovami.

[...]

3. Předmětem žaloby podle odstavce 1 nemůže být [...] náhrada škody v penězích.

[...]“

II. Skutkové okolnosti, řízení před vnitrostátními soudy a předběžná otázka

8. Vereniging van Effectenbezitters (Sdružení držitelů cenných papírů, dále jen „VEB“) je nizozemské sdružení se sídlem v Haagu (Nizozemsko), jehož předmětem činnosti je podle stanov obrana zájmů držitelů převoditelných cenných papírů.

4 – Nizozemský občanský zákoník; dále jen „BW“.

5 – Dále jen „článek 3:305a BW“.

9. BP plc (dále jen „BP“) je ropná a plynárenská společnost se sídlem v Londýně (Velká Británie) s celosvětovou působností. Její akcie se obchodují na burzách v Londýně a ve Frankfurtu.

10. V dubnu 2010 došlo na ropné plošině pronajaté společností BP v Mexickém zálivu k explozi, která způsobila závažné škody na životním prostředí.

11. Dne 17. dubna 2015 podalo sdružení VEB k rechtbank Amsterdam (soud v Amsterdamu, Nizozemsko) proti BP podle článku 3:350a BW hromadnou žalobu jménem všech osob, které v období od 16. ledna 2007 do 25. června 2010 nabyly, držely nebo prodaly kmenové akcie společnosti BP, prostřednictvím investičního účtu vedeného v Nizozemsku nebo investičního účtu vedeného u banky nebo investiční společnosti se sídlem v Nizozemsku (dále jen „akcionáři společnosti BP“).

12. Sdružení VEB navrhlo rechtbank Amsterdam (soud v Amsterdamu), aby určil, že:

- nizozemské soudy jsou mezinárodně příslušné pro rozhodování o žalobách akcionářů společnosti BP na náhradu škody;
- místně příslušný je pro tyto žaloby Rechtbank Amsterdam (soud v Amsterdamu);
- společnost BP se vůči svým akcionářům dopustila protiprávního jednání tím, že poskytla nesprávné, neúplné a zavádějící zprávy o i) svém programu bezpečnosti a údržby před vznikem ropné skvrny dne 20. dubna 2010 nebo ii) rozsahu této ropné skvrny nebo iii) roli a odpovědnosti společnosti BP v souvislosti s touto ropnou skvrnou;
- pokud by se společnost BP nedopustila protiprávního jednání, k nákupu a prodeji akcií společnosti BP ze strany akcionářů společnosti BP by došlo za příznivější tržní cenu nebo by k nim vůbec nedošlo;
- mezi protiprávním jednáním společnosti BP a kurzovou ztrátou, která akcionářům společnosti BP vznikla v období mezi 16. lednem 2007 a 25. červnem 2010, existuje nevyhnutelná souvislost.

13. Společnost BP zpochybnila příslušnost nizozemských soudů, přičemž se opírala o nařízení č. 1215/2012. Rechtbank Amsterdam (soud v Amsterdamu) se prohlásil za nepřislušný a gerechtshof Amsterdam (odvolací soud v Amsterdamu, Nizozemsko) toto rozhodnutí potvrdil.

14. Sdružení VEB podalo kasační opravný prostředek k Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska), který předkládá Soudnímu dvoru tyto předběžné otázky:

- „1) a) Musí být čl. 7 bod 2 [nařízení č. 1215/2012] vykládán v tom smyslu, že přímý vznik čistě majtkové újmy na investičním účtu vedeném v Nizozemsku nebo na investičním účtu vedeném u banky nebo investiční společnosti usazené v Nizozemsku, která je důsledkem investičních rozhodnutí, která byla učiněna pod vlivem celosvětově zveřejňovaných, ale nesprávných, neúplných a zavádějících informací nadnárodní společnosti kótované na burze, poskytuje dostatečnou vazbu na místo, kde došlo ke škodné události (*Erfolgsort*), zakládající mezinárodní příslušnost nizozemských soudů?
- b) Pokud tomu tak není, je třeba dalších okolností, které odůvodňují příslušnost nizozemských soudů, a o jaké okolnosti se v takovém případě jedná? Postačují tyto další okolnosti uvedené v bodě 4.2.2^[6] k tomu, aby založily příslušnost nizozemských soudů?

6 – Jsou to následující: společnost BP se obrací na světovou komunitu investorů, včetně nizozemských; sdružení VEB reprezentuje zájmy velkého počtu investorů, z nichž většina má bydliště v Nizozemsku; dohoda mezi společností BP a jejími akcionáři ve Spojených státech nebyla nabídnuta investorům, jejichž zájmy zastupuje sdružení VEB, a v Evropě neprobíhá žádné další podobné řízení; mezi akcionáři, jejichž jménem jedná sdružení VEB, figurují spotřebitelé, pro něž nařízení č. 1215/2012 stanoví zvláštní soudní ochranu.

- 2) Musí být odpověď na první otázku jiná, pokud se jedná o žalobu podle článku 3:305a BW, podanou sdružením, jehož cílem je hájit na základě vlastní legitimace kolektivní zájmy investorů, kteří utrpěli újmu ve smyslu první otázky, což mimo jiné vede k tomu, že nejsou zjišťována ani bydliště těchto investorů, ani zvláštní okolnosti individuálních nákupů nebo individuálních rozhodnutí neprodat již vlastněné akcie?
- 3) Pokud jsou nizozemské soudy podle čl. 7 bodu 2 [nařízení č. 1215/2012] příslušné k rozhodnutí o žalobě podané podle článku 3:350a BW, je pak dotýčný soud podle čl. 7 bodu 2 tohoto nařízení jak z mezinárodního, tak i vnitrostátního hlediska místně příslušný k rozhodnutí o všech následných individuálních žalobách na náhradu škody, podaných investory, kteří utrpěli újmu ve smyslu první otázky?
- 4) Pokud je dotýčný nizozemský soud ve smyslu třetí otázky k rozhodnutí o všech individuálních žalobách na náhradu škody, podaných investory, kteří utrpěli újmu ve smyslu první otázky, sice místně příslušný z mezinárodního, ale nikoli z vnitrostátního hlediska, musí se pak vnitrostátní místní příslušnost určit podle bydliště poškozeného investora, sídla banky, u které je veden osobní bankovní účet tohoto investora, nebo podle sídla banky, u které je veden investiční účet, nebo se musí vycházet z jiného určujícího kritéria?“

III. Řízení před Soudním dvorem

15. Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce došla soudní kanceláři Soudního dvora dne 25. září 2019.
16. Písemná vyjádření předložily sdružení VEB, společnost BP a Evropská komise. Poté, co bylo zrušeno původně nařízené jednání, jim Soudní dvůr adresoval několik otázek, aby na ně písemně odpověděly, k čemuž došlo dne 8. října 2020.

IV. Analýza

A. Obecná upřesnění

17. Na pokyn Soudního dvora se toto stanovisko bude zabývat pouze prvními dvěma předběžnými otázkami.
18. Než se jimi budu zabývat, považuji za vhodné připomenout, že:
 - ustanovení nařízení č. 1215/2012 musí být vykládána autonomně s ohledem na jeho systematiku a cíle⁷;
 - vzhledem k tomu, že nařízení č. 1215/2012 nahrazuje nařízení (EU) č. 44/2001⁸ (které nahrazuje Bruselskou úmluvu)⁹, výklad Soudního dvora týkající se dřívějších ustanovení, která odpovídají ustanovením platného právního nástroje, stále platí¹⁰;

7 – V souvislosti s pravidlem zvláštní příslušnosti ve věcech týkajících se deliktů a kvazideliktů odpovědnosti viz rozsudek ze dne 25. října 2011, eDate Advertising a další (C-509/09 a C-161/10, EU:C:2011:685), bod 38.

8 – Nařízení Rady ze dne 22. prosince 2000 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 2001, L 12, s. 1; Zvl. vyd. 19/04, s. 42).

9 – Bruselská úmluva z roku 1968 o soudní příslušnosti a výkonu rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (Úř. věst. 1972, L 299, s. 32; konsolidovaný text v Úř. věst. 1998, C 27, s. 1; dále jen „Bruselská úmluva“).

10 – Viz bod 34 odůvodnění nařízení č. 1215/2012.

- jediným účelem identifikace místa, kde došlo ke škodě nebo kde se škoda konkrétně projevila, v kontextu čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012, je stanovení příslušnosti soudů některého členského státu;
- tato identifikace slouží k účinné soudní ochraně stran soukromoprávních přeshraničních sporů a nabízí alternativní příslušnost soudu k soudu místa bydliště žalovaného za účelem uspokojení „objektivních potřeb z hlediska dokazování nebo vedení řízení“¹¹;
- v systematice nařízení č. 1215/2012 představuje určení příslušnosti soudů podle bydliště žalovaného (*forum actoris*) výjimku¹².

B. Předběžné úvahy o žádosti o rozhodnutí o předběžných otázkách

19. V první a druhé otázce je zahrnuto několik nejasností ohledně čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012.

20. Posloupnost těchto nejasností lze shrnout takto:

- soud *a quo* si přeje zjistit, zda čistě finanční ztráta, která vznikla přímo na investičním účtu¹³ vedeném v Nizozemsku, umožňuje určit mezinárodní příslušnost soudů tohoto státu jako místa, kde se škoda projevila, když ztráta byla výsledkem rozhodnutí přijatých ve světle všem dostupných informací, poskytnutých mezinárodní společnostmi, která je kótovaná na burze cenných papírů v jiném členském státě;
- v případě záporné odpovědi se táže, zda jsou vyžadovány další okolnosti, a které to jsou;
- žádá zvláštní přezkum konkrétních okolností dotčených ve sporu¹⁴; a
- konečně by chtěl vědět, jaký dopad na odpověď by mohlo mít to, že jde o hromadnou žalobu.

21. V každém případě musí být vyjasněny otázky, které nejsou předmětem diskuse a jsou považovány za vyřešené. Jsou to následující otázky:

- kvalifikace žaloby jako mimosmluvní;
- lokalizace příčinné události mimo Nizozemsko; a
- čistě finanční a individualizovatelný charakter škody, která je vyčíslena jako ztráta hodnoty kmenových akcií BP¹⁵.

11 – Rozsudek ze dne 10. června 2004, Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:364; dále jen „rozsudek Kronhofer“), bod 18.

12 – Rozsudky ze dne 19. září 1995, Marinari, (C-364/93, EU:C:1995:289; dále jen „rozsudek Marinari“), bod 13; a Kronhofer, bod 20.

13 – Předkládající soud pod tento výraz zahrnuje „investiční účty vedené v Nizozemsku“ a „investiční účty vedené u banky nebo investiční společnosti usazené v Nizozemsku“.

14 – Viz poznámku pod čarou č. 6 tohoto stanoviska.

15 – Ve svém vyjádření společnost BP zpochybňuje kvalifikaci škody, která se projevila na investičních účtech jako „přímé“, ale na tuto otázku se předkládající soud vůbec neptá. Pokud by bylo třeba se jí zabývat, jsem toho názoru, že nejde o nepřímou škodu chápanou jako „vedlejší ve vztahu k původní škodě, ke které došlo a kterou utrpěl přímý poškozený“, slovy generálního advokáta P. Légera v jeho stanovisku ve věci Kronhofer (C-168/02, EU:C:2004:24), bod 45, když škoda spočívá ve ztrátě hodnoty akcií, která se projevuje na investičním účtu: nejde o dvě různé navazující škody, nýbrž jen o jednu. Pokles hodnoty cenných papírů a zmenšení majetku akcionáře nejsou, podle mého názoru, oddělitelné; v tom se shodují s generálním advokátem P. Légerem. Nakonec podotýkám, že vnitrostátní soud nepoužívá přídavné jméno „přímá“ (nebo příslovce „přímo“) k tomu, aby rozlišil mezi škodami přímými a nepřímými, nýbrž ke zdůraznění odlišnosti od skutkových okolností rozsudku Universal, kdy sám žalobce vybral účet, z něhož odešly později požadované finanční částky (viz bod 4.9.1 předkládacího usnesení).

22. Pochybnosti Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska) vycházejí z přístupu kvalifikovaného jako „holistický přístup“¹⁶, uplatněného Soudním dvorem v souvislosti s čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 při jeho použití na některé spory v oblasti investic¹⁷, v nichž se mělo za to, že škoda vznikla v místě, kde je veden účet investora¹⁸.

23. Ačkoli je pravda, že místo vedení účtu investora sloužilo k určení příslušného soudu, musím nicméně zdůraznit, že to bylo za okolností, které Soudní dvůr kvalifikoval jako „konkrétní“¹⁹, a to protože:

- se touto otázkou zabýval z velmi specifického hlediska, neboť šlo o potvrzení příslušnosti soudů bydliště žalovaného; a
- důležitost umístění účtu jako dostatečné vazby byla relativní, neboť další skutečnost jako celek podporovaly způsobilost tohoto místa založit soudní příslušnost, s ohledem na blízkost mezi sporem a příslušným soudem a jeho předvídatelnost pro účastníky řízení.

1. Těžkosti s uznáním místa vedení investičního účtu jako místa, kde se škoda projevila

24. Nejsem si jist, zda umístění účtu žalobce v členském státě, jehož příslušnost je sporná, je užitečné referenční kritérium, a to ani při existenci dalších znaků, pro jakýkoliv spor týkající se mimosmluvní odpovědnosti za škody způsobené na investicích v důsledku nedostatku informací. Domnívám se spíše, že je to otevřená otázka, a to i s ohledem na postoj Soudního dvora k ní.

25. S ohledem na to, že investiční účet představuje majetkovou hodnotu a ta utrpí újmu, umístění tohoto účtu by v zásadě mohlo představovat místo, kde se projeví čistě finanční ztráta jeho vlastníka. Toto zeměpisné určení škody je nicméně obrazné nebo fiktivní, jako každé, které je spojeno s nemateriální újmou²⁰.

26. Upřednostnění umístění těchto škod na to či ono z možných míst však nemůže opomíjet účel dotčené normy. Význam jednoho investičního účtu (nebo bankovního účtu v širším smyslu) je z tohoto pohledu sporný: samotná judikatura Soudního dvora potvrzuje slabost této vazby.

27. Umístění účtu slouží především akcionáři, zejména pokud se shoduje s jeho bydlištěm nebo místem pobytu, což je v případě spotřebitelů nebo malých investorů v souladu s legislativními cíli hmotněprávních norem²¹. Není však namístě podporovat tuto politiku na úkor vlastního účelu nařízení č. 1215/2012 v jeho současném znění.

16 – Doktrína používá tento výraz (stejně jako výraz „*minimum contacts approach*“ nebo „*théorie du groupement des points de contact*“) k popisu přístupu v rozsudcích Universal, Kolassa a Löber: Gargantini, M., „Competent Courts and Applicable Law“, in Busch, D., Ferrarini, G., a Franx, J. P., *Prospectus Regulation and Prospectus Liability*, OUP, 2020, marg. 19.27.

17 – Rozsudky Kolassa a Löber. Tento přístup se neobjevil v rozsudku Kronhofer, který jim předcházel, v němž žalovaná nebyla emitentem cenných papírů, nýbrž finančním zprostředkovatelem, který byl v přímém kontaktu s žalobcem.

18 – Rozsudky Kolassa, body 55 a 3 výroku; a Löber, body 16 a 35 a výrok. Dříve v rozsudku Kronhofer, bod 18, nepřímě. Z těchto rozsudků, v nichž šlo o různé typy účtů, nevyplývá jasně, který z nich byl považován za místo, kde vznikla škoda – zda ten, z něhož odcházejí prostředky, nebo ten, na němž se deponují cenné papíry: Gargantini, M., *loc. cit.*, margs. 19.21 a 19.24.

19 – Rozsudky Universal, bod 37, s odkazem na rozsudek Kolassa; a Löber, bod 29.

20 – V rozsudku Kronhofer Soudní dvůr odmítl příslušnost soudů podle bydliště žalobce, i když uznal, že hospodářská škoda vznikla v tomto místě. Ve skutečnosti se ztotožnil s názorem předkládajícího soudu, že škoda se dotkla *souběžně veškerého majetku*; dospěl k závěru, že místo, kde se škoda projevila, a místo příčinné skutečnosti je *identické*; připustil, že jsou i *jiná místa*, kde se tato škoda projevila (například účet, z něhož pocházely finanční prostředky), odmítl však potvrdit příslušnost soudů podle místa bydliště a centra majetkových zájmů žalovaného, které se s nimi shodují. Viz bod 17 a násl. a výrok.

21 – Jako je nařízení Evropského parlamentu a Rady (UE) 2017/1129 ze dne 14. června 2017 o prospektu, který má být uveřejněn při veřejné nabídce nebo přijetí cenných papírů k obchodování na regulovaném trhu, a o zrušení směrnice 2003/71/ES (Úř. věst. 2017, L 168, s. 12).

28. Místo účtu může přispět k objektivní blízkosti mezi sporem a příslušným soudem, avšak nelze to přeceňovat. Účty, na nichž jsou uloženy cenné papíry nebo na nichž se projeví snížení jejich hodnoty, například nemají vliv na příčinnou souvislost mezi jednáním a škodou ani na rozsah způsobené škody.

29. Navíc z hlediska společnosti, která je emitentem kótovaných akcií, je místo vedení účtů jejich akcionářů nepředvídatelná informace, která neumožňuje ani minimálně předvídat mezinárodně příslušné soudy, u nichž by mohla být žalována.

30. Je pravda, že při přijetí rozhodnutí o kótování akcií na burze jiného členského státu, než je ten, kde se nachází jeho sídlo, emitent akcií implicitně akceptuje, že bude žalován mimo své bydliště. Nicméně, vzhledem k tomu, že nemá kontrolu nad pozdějším pohybem cenných papírů, místo vedení účtu investora²² je pro něj stejně tak náhodné jako nepředvídatelné²³.

31. Za těchto okolností přijetí toho, aby místo vedení účtu bylo faktorem určujícím příslušnost, nezamezí „možnosti, aby žalovaný byl žalován v řízení před soudem členského státu, jehož příslušnost nemohl rozumně předpokládat“²⁴. Spíše tuto možnost usnadňuje.

2. Výhrady k použití „holistického přístupu“ v případech, jako je projednávaný případ

32. V mém stanovisku ve věci Verein für Konsumenteninformation jsem uvedl, že absence fyzického poškození ztěžuje identifikaci místa vzniku škody a vyvolává pochybnosti o vhodnosti zvolit toto místo jako kritérium určení příslušnosti pro účely čl. 7 bodu 2 nařízení č. 1215/2012²⁵.

33. Připomněl jsem, že z toho důvodu bylo při různých příležitostech Soudnímu dvoru navrhováno, aby v situacích, kde jde pouze o majetkovou újmu, upustil od volby mezi místem události a místem škody. Připojil jsem se k tomuto názoru, přičemž jsem upřesnil, že jej lze použít v některých případech, ale ne nutně obecně²⁶.

34. Sdílím tedy výhrady k výkladu čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 v oblasti mimosmluvní odpovědnosti v souvislosti s investicemi do cenných papírů, který vychází z fikce, že nemajetková újma se projevuje na určitém místě, a navíc vyžaduje existenci specifických okolností k tomu, aby byla přiznána příslušnost soudům tohoto místa²⁷.

22 – A v některých případech i identita investora. Povinnost členských států zajistit, aby společnosti měly právo znát tuto informaci, byla stanovena článkem 3a směrnice Evropského parlamentu a Rady 2007/36/ES ze dne 11. července 2007 o výkonu některých práv akcionářů ve společnostech s kótovanými akciemi (Úř. věst. 2007, L 184, s. 17), prostřednictvím směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2017/828 ze dne 17. května 2017, kterou se mění směrnice 2007/36/ES, pokud jde o podporu dlouhodobého zapojení akcionářů (Úř. věst. 2017, L 132, s. 1).

23 – Viz Staedler, A., „Der deliktische Erfolgsort als internationaler Gerichtsstand bei reinen Vermögensdelikten“, in *Festschrift für Reinhold Geimer zum 80. Geburtstag*, C. H. Beck, 2017, ss. 715 až 722. Pokud se účet použije jako kritérium pro přiznání příslušnosti, emitent akcií, který by chtěl eliminovat riziko žalob k nepředvídatelným soudům, musí vyloučit jejich prodej retailovým investorům.

24 – Bod 16 odůvodnění nařízení č. 1215/2012.

25 – Věc C-343/19, EU:C:2020:253; dále jen „stanovisko ve věci Verein für Konsumenteninformation“, body 46 a 48.

26 – *Loc. ult. cit.*

27 – Nevylučuji například to, že v jiných řízeních o čistě majetkových újmách je namísto jednoduchým způsobem určit místo škody v souladu s „holistickým přístupem“, aniž by tím byla vážně zpochybněna předvídatelnost tohoto určení nebo jeho blízkost sporu, a v konečném důsledku jeho užitečnost pro řádný výkon spravedlnosti. To jsem uvedl ve stanovisku ve věci Verein für Konsumenteninformation (zdůraznil jsem nicméně nutnost obezřetnosti: viz bod 70). Stejně by tomu bylo ve sporech o obstarání bankovních účtů jako předběžného opatření v přeshraničních případech, kdy má dlužník nárok na odškodnění, protože obstarání účtu bylo neoprávněné. Příslušnost soudů místa, kde je veden účet, jež byl neoprávněně obstarán, se zdá být nezpochybnitelná.

35. Argument spojený s právní jistotou podporuje potřebu znovu se zamyslet nad tímto přístupem: ve vhodné fázi řízení (v určitých případech dokonce *a limine litis*) musí soud, u kterého byla podána žaloba, identifikovat spojitost se státem příslušného soudu, z nichž ve světle použitelného práva vyplne jeho vlastní mezinárodní soudní příslušnost. Nejen z praktických důvodů, nýbrž, opakují, z důvodu právní jistoty musí být schopen rozhodnout o této náležitosti snadno, před rozhodnutím o meritu věci.

36. Výklad čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012, který vyžaduje analýzu konkrétních okolností každého případu, v případech, jako je tento, nenapomáhá jistotě výsledku. Kromě toho sama povaha kritéria pravděpodobně vyvolá, kromě různých výkladů v členských státech a nových žádostí o rozhodnutí o předběžných otázkách, u právních subjektů pochybnosti a podpoří zdržovací procesní strategie²⁸.

3. Předběžný závěr

37. Ve sporech, jako je projednáváný, tedy nemusí být nevyhnutelné uplatnit metodu sdružení kontaktů za účelem přiznání příslušnosti na základě čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012. Jednalo by se tedy o situování škody na nejvhodnější místo vzhledem k cílům, které norma sleduje, a vyloučení místa vedení investičního účtu.

38. Podle mého názoru je tento přístup možný a ve skutečnosti byl uplatněn soudními orgány některých členských států, které posuzují svou příslušnost na základě jiných údajů a dávají přednost například trhu, na němž jsou kotovány akcie²⁹. To je místo (ne nezbytně fyzické) dobře známé *ex ante*, které si zvolil emitent a jehož právním předpisům podléhá v souvislosti s informační povinností; to investor předem ví, nebo měl by vědět, když akcie společnosti nabývá³⁰.

39. Nicméně s ohledem na formulaci předběžných otázek na ně odpovím z pohledu jejich vlastních východisek, to znamená ve světle dosavadní judikatury Soudního dvora, a budu přitom analyzovat, bude-li to třeba, navrhovaná alternativní řešení.

C. První předběžná otázka

1. Odpověď ve světle judikatury Soudního dvora

a) Písmeno a): místo vedení investičního účtu jako „dostatečná vazba“?

40. Z rozsudků Kolassa, Universal a Löber vyplývá, že umístění bankovního účtu (v širším smyslu), na němž se projeví finanční ztráta, v členském státě stačí k přiznání mezinárodní soudní příslušnosti soudním orgánům tohoto státu. Musí být zároveň splněny zvláštní okolnosti, které jako celek umožňují přiznání této příslušnosti³¹.

28 – Před touto žádostí viz předběžnou otázku, která vedla k rozsudku ze dne 9. července 2020, Verein für Konsumenteninformation (C-343/19, EU:C:2020:534).

29 – Viz rozsudky Cour de cassation (Kasační soud, Francie), ze dne 7. ledna 2014, č. 11-24.157 (JurisData č. 2014-000040); a Oberster Gerichtshof (Nejvyšší soud, Rakousko), ze dne 7. července 2017 (6Ob18/17s).

30 – Uznávám však, že toto řešení není imunní vůči kritice: nezvýhodňuje drobného investora s bydlištěm v jiném členském státě (čl. 7 odst. 2 však nebyl koncipován na jeho ochranu); a je možné, že akcie jsou kotovány na více trzích. Navíc tento hraniční určovatel může vést k bydlišti žalovaného, pokud si tento zvolí členský stát, v němž se nachází, jako domovský stát ve smyslu směrnice Evropského parlamentu a Rady 2004/109/ES ze dne 15. prosince 2004 o harmonizaci požadavků na průhlednost týkajících se informací o emitentech, jejichž cenné papíry jsou přijaty k obchodování na regulovaném trhu, a o změně směrnice 2001/34/ES (Úř. věst. 2004, L 390, s. 38). Také uznávám, že může dojít ke shodě mezi „místem události“ a „místem škody“. Odkazuji zde na to, co zdůraznil generální advokát M. Szpunar ve svém stanovisku ve věci Universal Music International Holding (C-12/15, EU:C:2016:161), bod 38: „Pokud se jedná o [...] újmu, která spočívá výlučně ve snížení finančních aktiv, nedomnívám se, že je pojem ‚Erfolgsort‘ plně relevantní. V některých situacích nelze pojmy ‚Handlungsort‘ a ‚Erfolgsort‘ rozlišit [...]“. Viz také body 60 a násl. tohoto stanoviska.

31 – Rozsudky Universal, body 36 a 37; a Löber, bod 31 a výrok.

41. Pokud ponecháme v tuto chvíli stranou vliv, který by v této věci mohla mít forma žaloby (hromadná) podané sdružením VEB³², nenacházím zde žádnou významnou skutečnost, která by měla takovou váhu, že by umožňovala odchýlit se od této judikatury.

42. Předkládající soud zdůrazňuje, že v rozsudku Universal se finanční ztráta projevila na bankovním účtu žalobce, který si sám vybral s cílem splatit svůj dluh; sám poškozený rozhodl o místě vzniku ztráty, což snižuje spolehlivost místa vedení účtu jako kritéria pro přiznání mezinárodní soudní příslušnosti. V projednávané věci podle uvedeného soudu naopak majetková ztráta v důsledku poklesu hodnoty akcií uložených na investičních účtech vzniká *přímo* na těchto účtech.

43. Tento argument se nezdá být přesvědčivý z několika důvodů:

- v uvedeném rozsudku se Soudní dvůr neodvolával na malou věrohodnost účtu zvoleného žalobcem jako na hlavní odůvodnění, nýbrž pouze podpůrné³³;
- účast akcionáře na výběru účtu, na který vloží své akcie, což mu umožní předurčit místo vedení tohoto účtu jako vazby na určité území s ohledem na budoucí žalobu proti emitentovi akcií, je nepominutelná³⁴;
- absence *volby* tohoto místa akcionářem, jehož akcie ztratily na ceně, nemění tento faktor v méně nepředvídatelný pro emitenta, jak jsem již uvedl.

44. Také odlišnost mezi tímto případem a rozsudky Kolassa a Löber, co se týče formy a rozsahu údajně zavádějících informací poskytnutých žalovanou, odůvodňuje přiznat mezinárodní příslušnost soudům místa, kde se nacházejí investiční účty.

45. To, že informace společnosti, která je emitentem, nesměřovala konkrétně nebo samostatně na nizozemské investory, ve skutečnosti podle všeho podporuje spíše opačný závěr³⁵. Nicméně vzhledem k tomu, že tento faktor je podle sdružení VEB zvláštní okolností, která *podporuje* soudní příslušnost soudů Nizozemska, budu to později analyzovat z této perspektivy.

46. Shrnuto, skutečnost, že se finanční škoda projevila na investičním účtu vedeném v Nizozemsku, nelze uznat za „dostatečnou vazbu pro přiznání mezinárodní příslušnosti“ soudům tohoto státu.

b) Písmeno b): zvláštní okolnosti případu

47. Pro případ, že odpověď na první předběžnou otázku by byla záporná, přeje si Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska) vědět, zda „je třeba dalších okolností, které odůvodňují příslušnost nizozemských soudů, a o jaké okolnosti se v takovém případě jedná“. Konkrétně žádá, aby bylo určeno, zda stačí ty, které jsou zmíněny v odstavci 4.2.2 předkládacího usnesení³⁶.

48. Jak jsem již vysvětlil jinde, je nemožné vymezit abstraktně zvláštní okolnosti, které ve svém souhrnu vytvářejí dostatečnou vazbu mezi sporem a příslušným soudem, když je škoda popsána v žalobě čistě finanční³⁷.

32 – Této okolnosti se týká druhá předběžná otázka.

33 – Bod 38.

34 – Odlišnost od rozsudku Universal tedy nespočívá ve volbě referenčního účtu, nýbrž ve chvíli, kdy k této volbě dochází.

35 – Sám vnitrostátní orgán připouští, že za těchto podmínek je příslušný soud pro žalovaného nepředvídatelný: viz bod 4.9.3 předkládacího usnesení.

36 – Uvedené v poznámce pod čarou č. 6 tohoto stanoviska. Vzhledem k tomu, že předkládající orgán požaduje posouzení zvláštních okolností, není podle mého názoru předběžná otázka hypotetická, na rozdíl od toho, co tvrdí společnost BP ve své písemné odpovědi na otázku Soudního dvora (body 3 až 6).

37 – Stanovisko ve věci Verein für Konsumenteninformation, bod 67.

49. Zdá se mi nicméně vhodné zopakovat, že „zvláštní okolnosti“, které jsou důležité pro přiznání příslušnosti, jsou ty, které svědčí o blízkosti mezi sporem a místem soudu, jakož i o předvídatelnosti toho místa pro účastníky řízení, neboť to jsou zásady, o něž se opírá kritérium „místo škody“ pro určení mezinárodní soudní příslušnosti³⁸.

50. Tyto okolnosti musí zahrnovat:

- prvky relevantní pro řádný výkon spravedlnosti a užitečnou organizaci řízení; a
- faktory, které by mohly sloužit k formování přesvědčení stran ohledně toho, kde vést spor nebo kde by mohly být případně v důsledku svého jednání žalovány.

51. Z dokumentů založených do spisu vyplývá, že v původním sporu nejsou dány *zvláštní okolnosti* analogické okolnostem ve věcech Kolassa a Löber. Mohou zde naopak být podle předkládacího usnesení jiné³⁹. Jsem toho názoru, že většina z nich (ponechávám stranou v tuto chvíli to, co se týká hromadné žaloby) nemá na přiznání příslušnosti vliv⁴⁰.

1) Dohoda společnosti BP s dalšími akcionáři

52. Považuji za nepodstatné, že společnost BP dosáhla dohody s akcionáři v USA, kterou nenabídla evropským akcionářům. Tato skutečnost z hlediska předvídatelnosti, blízkosti nebo řádného výkonu spravedlnosti nijak nehovoří pro to, aby nizozemské soudy byly považovány v Evropské unii za příslušné.

2) Postavení akcionářů-spotřebitelů

53. Podle mého názoru je stejně tak nevýznamné, že někteří z dotčených mohou mít postavení spotřebitelů⁴¹. Mohlo by být žádoucí upravit postavení retailových akcionářů ve smyslu čtvrtého oddílu kapitoly II nařízení č. 1215/2012⁴², avšak je nesporné, že v současnosti tomu tak není.

54. Spotřebitelem chráněným podle nařízení č. 1215/2012 je pouze ten, který je stranou smlouvy za okolností stanovených v článku 17⁴³. V tomto nařízení v jeho současném znění není zakotvena obecná zásada ochrany spotřebitele, která by s takovým hmotněprávním postavením spojovala možnost žalovat vždy ve svém bydlišti.

55. Při absenci takového obecného pravidla musí být postavení „spotřebitele“ posuzováno v kontextu čl. 7 odst. 2 jako ostatní faktory: to znamená z hlediska blízkosti a předvídatelnosti soudu. V tomto smyslu mi není jasné, jakým způsobem postavení spotřebitele některých investorů společnosti BP objektivně přibližuje soud a spor, nebo činí nizozemské soudy více či méně předvídatelné z pohledu žalovaného⁴⁴.

38 – *Loc. ult. cit.*

39 – Viz poznámku pod čarou č. 6 tohoto stanoviska.

40 – Bydliště akcionářů společnosti BP dotčených ztrátou hodnoty akcií v Nizozemsku může zasluhovat jiné zohlednění z hlediska vedení řízení (například pro účely doručování, nebo zda by jejich prohlášení mohla být nezbytná coby důkazní prostředek). Určit, zda je tomu tak, přísluší předkládajícímu soudu s přihlédnutím k typu řízení a jeho předmětu.

41 – Mé stanovisko by nebylo jiné, ani kdyby všichni dotčení byli spotřebitelé. Navíc v tomto případě sami spotřebitelé ani nejsou žalobci: je jím sdružení VEB.

42 – To Soudní dvůr vyloučil v rozsudku Kolassa, když odmítl smluvní povahu žaloby, a tím použitelnost tohoto oddílu, jakož i použitelnost článku 5 odst. 1 nařízení č. 44/2001.

43 – Soudní dvůr již konstatoval, že čl. 5 odst. 3 nařízení č. 44/2001 nesleduje cíl poskytnout slabší straně zvýšenou ochranu: viz rozsudek ze dne 25. října 2012, Folien Fischer a Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:664; dále jen „rozsudek Folien Fischer a Fofitec“), bod 46.

44 – Spotřebitel je samozřejmě obecně investor, u něhož je pravděpodobnější, že bude patřit do kategorie „nedostatečně informovaných“, což zmiňuje Soudní dvůr v rozsudcích Kolassa, bod 56, a Löber, bod 35, jako faktor, který by měl žalovaný zvážit. Pro výklad Soudního dvora však nebyla určující (jednou z určujících) tato informace sama o sobě, nýbrž distribuce prospektu ve státě bydliště investorů.

3) Informace společnosti BP o jejích akciích

56. Informace společnosti BP týkající se jejích akcií jsou určeny investorům na celém světě. Společnosti BP je tedy známo, že tyto cenné papíry mohou být nakoupeny investory z jiných států než je stát jejího sídla, nebo sídlo burzovního trhu nebo trhů, na nichž se je tato společnost rozhodla kotovat⁴⁵.

57. Je pravda, že hospodářský subjekt se obecně nemůže dovolávat informace, kterou sám zveřejňuje, aby se vyhnul tomu, že bude žalován v určitém místě. Nicméně nezdá se rozumné ani podřídít jej všem jurisdikcím, do nichž v důsledku dostupnosti internetu tato informace dorazí, když jejím předmětem je poukázat na charakteristiky určitých kotovaných akcií, běžně převoditelných prostřednictvím řetězce prostředníků, kteří stojí mimo kontrolu emitenta.

58. Jinými slovy, podle mého názoru pro účely čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 zveřejňování informací na celosvětové úrovni, které poskytuje společnost o svých akciích, nijak nepodporuje příslušnosti soudů konkrétního státu⁴⁶.

59. Za těchto okolností si nemyslím, že zvláštní okolnosti, o nichž se zmiňuje druhá předběžná otázka, umožňují přiznání příslušnosti nizozemským soudům.

2. Alternativní řešení?

60. Komise navrhuje výjimečně použít výklad, že škoda se projeví na investičním účtu vedeném v členském státě, a umožňuje přiznat soudní příslušnost jeho soudům, aniž musí být dány dodatečné okolnosti, pokud neexistují skutečnosti, jež by umožňovaly toto škodu umístit v jiném členském státě.

61. Komise tvrdí, že pokud by tomu tak nebylo, žalobce by ztratil volbu, kterou mu nabízí čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012, pokud se v popsané situaci místo škodné události shoduje s bydlištěm žalovaného.

62. Můj názor je, že tento výsledek, přestože je nešťastný, není v rozporu se systémem přiznávání mezinárodní soudní příslušnosti podle nařízení č. 1215/2012. Mohl by s ním být naopak v rozporu výsledek opačný.

63. Bruselská úmluva, a později nařízení, vycházejí z toho, že (s výjimkami, které stanoví) bydliště žalovaného je a musí být hlavním kritériem soudní příslušnosti. Zvláštní příslušnosti, které se k němu přidávají, odpovídají souboru odůvodnění, mezi nimiž se výslovně nenachází – jako cíl sám o sobě – důvod nabídnout žalobci alternativy⁴⁷.

64. Je pravda, že na počátku výklad čl. 5 odst. 3 Bruselské úmluvy je jeho užitečný účinek, aby zahrnoval jak místo události, jakož i místo škody. Tento účinek by se ztratil, pokud by se ustanovení vykládalo systematicky pouze jako místo příčinné události, neboť obvykle se shoduje s bydlištěm žalovaného⁴⁸.

45 – Zveřejňování informací bez prvků, které zajistí zeměpisné omezení (jako jsou techniky zeměpisného blokování nebo použití jazyka, jímž se hovoří výhradně na určitém území), může svědčit právě o vědomí si této skutečnosti.

46 – Ve své písemné odpovědi na otázky Soudního dvora sdružení VEB, zdá se, uznává slabiny své argumentace ohledně tohoto aspektu, když uvádí (body 19 a 21), že zveřejňování informací na celosvětové úrovni může představovat dostatečnou vazbu na Nizozemsko, „přinejmenším v kombinaci s bydlištěm akcionáře“ v tomto státě.

47 – Body 15 a 16 odůvodnění nařízení č. 1215/2012. Soudní dvůr zdůraznil objektivní povahu základu zvláštních příslušností: viz rozsudek *Folien Fischer a Fofitec*, bod 45, v němž je uvedeno, že cíle předvídatelnosti příslušného soudu a právní jistoty, které sleduje ustanovení čl. 7 odst. 2 „nesouvisejí s tím, kdo vystupuje jako žalobce a kdo jako žalovaný, ani s ochranou žalobce či žalovaného“.

48 – Rozsudek ze dne 30. listopadu 1976, *Bier* (21/76, EU:C:1976:166), body 20 a 23.

65. Soudní dvůr současně setrvale připomínal, že čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 musí být vykládán striktně, neboť v opačném případě by zbavil obsahu obecnou zásadu příslušnosti soudů státu, na jehož území má žalovaný bydliště⁴⁹.

66. V této souvislosti připomínám, že čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 není soudem na ochranu žalobce. S tímto konstatováním se obvykle pojí varování před výkladem tohoto ustanovení, který by upřednostňoval příslušnost soudů bydliště žalobce⁵⁰.

67. Není tedy možné, aby nad cíli právní jistoty a fyzické blízkosti mezi sporem a příslušným soudem převážil cíl usnadnění podání žaloby žalobci.

68. Z výše uvedeného podle mého názoru vyplývá, že není nutné – a už vůbec ne absolutně nutné – poskytnout žalobci možnosti, kde chce vést řízení, a tím spíše možnost podat žalobu v místě, které je považováno za místo, kde se škoda projevila, když vzhledem ke svému fiktivnímu charakteru toto místo nepředstavuje potřebnou vazbu mezi sporem a příslušným soudem.

69. V tomto smyslu připomínám, že podle Soudního dvora přísluší dotčenému podat svou žalobu u soudu místa, kde vznikla škoda, v situacích, kdy je nemožné nebo obtížné určit, kde došlo ke škodné události⁵¹.

70. Dodávám, jako již při jiné příležitosti⁵², že Soudní dvůr vyloučil použití čl. 5 odst. 1 Bruselské úmluvy (nyní čl. 7 odst. 1 nařízení č. 1215/2012) ve vztahu k povinnosti, která „nemůže být lokalizována na konkrétním místě ani vázána na soud, který by byl zvláště vhodný k rozhodování sporů s ní spojených“⁵³.

71. Konečně, vzhledem k tomu, že bydliště žalovaného v některém členském státě je podmínkou použitelnosti nařízení č. 1215/2012, disponuje žalobce minimálně přístupem k nějakým soudům, kdykoliv je tento nástroj použitelný. Neexistuje proto riziko odepření spravedlnosti⁵⁴.

D. Druhá předběžná otázka

72. Soud *a quo* si přeje vědět, zda má na odpověď na první otázku vliv povaha žaloby podané sdružením VEB (to znamená její hromadný charakter) a to, že se v ní uplatňuje čistě deklaratorní návrhové žádání.

73. V této souvislosti odkazuje na rozsudek CDC Hydrogen Peroxide⁵⁵, v němž Soudní dvůr konstatoval, že postoupení pohledávek, provedená každým původním věřitelem ve prospěch žalobce, nemají vliv na určení příslušného soudu podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012.

74. Podle názoru předkládajícího soudu by mechanismus hromadné žaloby ztratil svou účinnost, pokud by se totéž řešení použilo na původní věc.

49 – Rozsudek Marinari, bod 13; rozsudek ze dne 27. října 1998, Réunion européenne a další (C-51/97, EU:C:1998:509), bod 29; nebo rozsudek Universal, bod 25, mezi mnoha jinými.

50 – Rozsudky Marinari, bod 13; a Kronhofer, bod 20.

51 – Rozsudek ze dne 27. října 1998, Réunion européenne a další (C-51/97, EU:C:1998:509), bod 33.

52 – Stanovisko ve věci Verein für Konsumenteninformation, body 49 a 50.

53 – Rozsudek ze dne 19. února 2002, Besix (C-256/00, EU:C:2002:99), bod 49. Věc se týkala povinnosti nekonat bez zeměpisného omezení této povinnosti.

54 – Soudní dvůr je při výkladu bydliště jakožto podmínky použitelnosti evropského nástroje *velkorysý*: viz rozsudek ze dne 17. listopadu 2011, Hypoteční banka (C-327/10, EU:C:2011:745). Pokud žalovaný nemá bydliště v Unii, nařízení č. 1215/2012 není použitelné, jsou však použitelné zbývající režimy, které stanoví členské státy.

55 – Rozsudek ze dne 21. května 2015, CDC Hydrogen Peroxide (C-352/13, EU:C:2015:335; dále jen „rozsudek CDC“).

1. Hromadná žaloba a místo škody

a) Žaloba, jejímž předmětem je pouze určení odpovědnosti

75. Podle vnitrostátních předpisů platných v době podání nemá subjekt hájící kolektivní zájmy, jako je sdružení VEB, aktivní legitimaci podat žalobu na náhradu škody (v penězích). Pouze poškození jednotlivci mohou žádat kompenzaci tohoto typu.

76. Soudní dvůr potvrdil, že čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 pokrývá čistě určovací žaloby na mimosmluvní občanskoprávní odpovědnost⁵⁶ včetně žalob, které žádají určení neexistence odpovědnosti⁵⁷, jakož i preventivní žaloby směřující k zabránění budoucím škodám⁵⁸.

77. V souladu s touto judikatorní linií mohou soudy členského státu, v němž nastala příčinná událost, nebo kde vznikla, nebo se předpokládá, že vznikne škoda, platně uznat svou příslušnost podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 v souvislosti s žalobami, v nichž se (ještě) nežádá konkrétní odškodnění⁵⁹.

78. V rozsudku DFDS Torline Soudní dvůr:

- opřel své odůvodnění kromě jiných skutečností o vazbu mezi první fází žaloby (týkající se určení nezákonnosti určitého jednání) a druhou fází (týkající se odškodnění odvozeného od téhož jednání);
- dospěl k závěru, že rozdělení na obě fáze pro účely mezinárodní soudní příslušnosti by nutilo žalobce obrátit se na soudy různých členských států a to „by bylo v rozporu se zásadami řádného výkonu spravedlnosti, právní jistoty a neexistence více kritérií pro učení soudní příslušnosti ve vztahu k témuž právnímu vztahu“⁶⁰.

79. Ve světle výše uvedeného nevidím problém v tom, aby se čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 použil na určovací žaloby, jako je ta podaná sdružením VEB, které předchází následným žalobám na náhradu škody, jež mohou v budoucnu podat jednotlivě pouze poškození, jejichž identita a bydliště nejsou v době podání (první) žaloby známy.

80. Předchozí tvrzení v každém případě vychází z předpokladu, že existuje určitá vazba nebo funkční vztah mezi určovacím řízením zahájeným sdružením VEB a řízeními, která jsou později zahájena za účelem získání odškodnění⁶¹. Zda je tento předpoklad naplněn, či nikoli, v kontextu článku 3:305a BW, musí určit předkládající soud.

56 – Rozsudek ze dne 5. února 2004, DFDS Torline (C-18/02, EU:C:2004:74; dále jen „rozsudek DFDS Torline“).

57 – Rozsudek Folien Fischer a Fofitec.

58 – Rozsudek ze dne 1. října 2002, Henkel (C-167/00, EU:C:2002:555; dále jen „rozsudek Henkel“). V současné době, a od účinnosti nařízení č. 44/2001, je taková možnost začleněna do jeho textu.

59 – Otázky, které vedly k vynesení rozsudků Henkel a Folien Fischer a Fofitec, se netýkaly přímo užitečnosti kritéria „místa vzniku škody“ v příslušných žalobách, nýbrž jejich kvalifikace jako „mimosmluvní“. Viz zejména body 42 a násl. rozsudku Henkel; a body 39, 48, a 52 rozsudku Folien Fischer a Fofitec.

60 – Rozsudek DFDS Torline, body 25 a 26. V bodě 27 Soudní dvůr dodává typickou argumentaci týkající se blízkosti sporu a usnadnění vykonávání důkazů, a zdůrazňuje, že „platí jak tehdy, pokud je předmětem sporu náhrada škody, která vznikla, jako když žaloba směřuje k zamezení toho, aby škoda vznikla“. V podobném smyslu rozsudek Folien Fischer a Fofitec, bod 48. Jsem toho názoru, že když je předmětem určení nezákonnosti nějakého jednání, odůvodnění založené na usnadnění prokazování škody je, logicky, sekundární, ne však neexistující – na rozdíl od názoru společnosti BP v jejím vyjádření. Totéž platí ohledně příčinné souvislosti, pokud má podobu, jak tomu je podle všeho v nizozemském modelu, abstraktního kritéria, které umožňuje zjistit, zda existuje vztah *sine qua non* mezi jednáním a škodou. Vztah příčina-důsledek ve striktním smyslu musí být prokázán později, v každé individuální žalobě. Viz Bosters, T., *Collective redress and private international law in the EU*, T. M. C. Asser Press, 2017, s. 41, a rozsudek Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska) ze dne 27. listopadu 2009, LJN BH2162 (VEB/World Online).

61 – Existence vazby nebo funkčního vztahu mezi řízeními podle mého názoru vyvrací názor hájený společností BP v bodech 14 až 18 její písemné odpovědi na otázky Soudního dvora, v níž tvrdí, že místo, kde se škoda projeví, nemá být kritériem pro přiznání příslušnosti u žalob, jako je ta, která byla podána v této věci.

81. Nelze odhlédnout od toho, že identifikace místa vzniku škody bude v těchto dvoufázových řízeních složitější, neboť tato škoda je spojena s oprávněnými subjekty, které nemusí být nezbytně ještě známy. Podle mého názoru tento aspekt bez dalšího nepopírá „skutečnou, a nikoli abstraktní povahu“⁶² škody.

82. V posuzované věci je složitost zmírněna díky vymezení zájmů, jež hájí subjekt, který je žalobcem, tedy zájmů vyplývajících z umístění investičních účtů, na nichž se projevilo snížení hodnoty akcií, v Holandsku.

b) Hromadná žaloba a pluralita míst vzniku škody

83. Místo škody jako kritérium pro přiznání mezinárodní soudní příslušnosti, je takové místo, kde se nepříznivé následky určitého jednání projeví v konkrétní podobě⁶³. Je tedy nutné vědět především to, o jakou újmu se jedná, k čemuž je nutné určit potenciálně dotčený právní zájem.

84. Hmotné zájmy, které jsou způsobilé utrpět újmu, mohou být různých typů. Zjednodušeně řečeno, je třeba rozlišovat mezi obecnými zájmy⁶⁴, kolektivními zájmy⁶⁵ a individuálními zájmy: u těch posledních je známo *ex ante*, o čí zájmy jde, nebo to lze určit poté, co je podána žaloba (nebo dokonce poté, co je vynesena rozsudek).

85. Nepřísluší Soudnímu dvoru, nýbrž předkládajícímu soudu, aby posoudil povahu zájmu, který hájí žalující subjekt prostřednictvím hromadné žaloby podle článku 3:305a BW, na nějž se podle všeho odvolává.

86. Pokud je soud *a quo* toho názoru, že v hromadné žalobě podané sdružením VEB jde o zájmy (podle všeho) určitých nebo snadno určitelných vlastníků⁶⁶, odpověď na druhou předběžnou otázku musí vycházet z dosavadní judikatury Soudního dvora v tomto směru.

87. V rozsudku CDC, v němž ke sloučení pohledávek jednotlivých subjektů došlo po jejich postoupení, Soudní dvůr odmítl, že by tento převod měl vliv na určení mezinárodní soudní příslušnosti⁶⁷.

88. Jednaje tímto způsobem, potvrdil Soudní dvůr to, co již vyslovil v rozsudku ÖFAB, s ohledem na to, že: a) zvláště úzký vztah mezi místem škodné události a příslušným soudem se zachová, i když původní věřitel pohledávku převede; a b) odlišná odpověď by narušovala cíl nařízení, podle něhož pravidla pro určení příslušnosti musí být vysoce předvídatelná⁶⁸.

89. Podle této judikatury, v případě, že by sdružení VEB bránilo ve své hromadné žalobě individuální zájmy investorů, kteří mu svěřili jejich obranu před soudy, je třeba vyvodit, že kolektivní obrana nemění podmínky, za jakých jsou nizozemské orgány příslušné podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012.

62 – Slovy generálního advokáta N. Jääskinena v jeho stanovisku ve věci Folien Fischer a Fofitec (C-133/11, EU:C:2012:226), bod 49.

63 – Rozsudek ze dne 16. července 2009, Zuid-Chemie (C-189/08, EU:C:2009:475), bod 27; a rozsudek CDC, bod 52, mimo jiné.

64 – Rozumím jimi obecné zájmy, které se v zásadě dotýkají všech občanů a jež jsou uznány právním předpisem (zákonem nebo ústavním).

65 – Jsou to zájmy vlastní specifické sociální skupině (jako jsou například spotřebitelé), kterou spojují objektivní charakteristiky nebo určité právní vztahy, jejichž hájení může být svěřeno soukromé právnické osobě nebo veřejnoprávnímu subjektu.

66 – Předkládací usnesení neobsahuje tvrzení týkající se zásahu do jiných právních zájmů než majetkového zájmu každého akcionáře, jako je svoboda rozhodování tržních subjektů – které uskutečnily investice na základě (údajně) zavádějících informací – nebo důvěra samotného trhu.

67 – Bod 2 výroku.

68 – Rozsudek ze dne 18. července 2013, ÖFAB (C-147/12, EU:C:2013:490), body 57 a 58, jakož i bod 3 výroku.

90. Toto přiznání příslušnosti tedy závisí na tom, zda jsou splněny obecné podmínky, které vyžaduje judikatura Soudního dvora: a) místo nebo místa, v nichž se projeví konkrétně škoda u každého dotčeného, musí být v Nizozemsku; a b) jsou splněny zvláštní podmínky, které prokazují úzkou vazbu mezi soudem a sporem.

91. Předkládající soud vychází z toho, že v tomto případě „nebyla zjištěna místa bydliště zmíněných investorů⁶⁹, ani zvláštní okolnosti individuálních nákupů nebo individuálních rozhodnutí neprodat již vlastněné akcie“. Avšak vzhledem k povaze podané žaloby tato opomenutí podle všeho nebrání uznání příslušnosti nizozemských soudů, pokud jsou splněny obecné podmínky, o nichž jsem se zmínil výše.

2. Účinnost hromadné žaloby

92. Podle Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska) by mechanismus hromadné žaloby ztratil svou účinnost, pokud by subjekt jako je sdružení VEB musel podat žalobu v každém jednotlivém místě, kde došlo k individuální škodě.

93. Nepochybuji o tom, že argument vnitrostátního orgánu je správný⁷⁰, nenacházím však v systému přiznávání mezinárodní soudní příslušnosti platném v Evropské unii, který v současné době představuje nařízení č. 1215/2012, jinou alternativu.

94. Nicméně nevylučuji, že pokud by se prokázalo, že ke všem relevantním škodám došlo v jednom členském státě, důvody specializace konkrétního místně příslušného soudu by umožňovaly překonat územní fragmentaci vyplývající ze striktního použití čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012⁷¹.

95. Kromě toho se ztotožňuji s tím, co uvedl generální advokát M. Bobek ve svém stanovisku ve věci Schrems ohledně absence „zvláštních ustanovení týkajících se postoupení nároků [...] nebo postupů kolektivní ochrany práv“ v nařízení č. 44/2001: není úkolem soudů, včetně Soudního dvora, zavádět nové procesní mechanismy, a předjímat činnost normotvůrce v takto citlivé oblasti⁷², a také jim nepřisluší vytvářet kritérium pro určení soudní příslušnosti *ad hoc*⁷³.

69 – Podle samotného předkládacího usnesení není ve skutečnosti spojujícím prvkem místo bydliště investora, nýbrž místo, kde je veden investiční účet.

70 – Ačkoli to předkládající orgán výslovně neuvádí, jsem toho názoru, že případná ztráta účinnosti se navíc projeví ve dvou ohledech: subjekt, který hájí kolektivní zájmy, může být nucen žalovat v různých jurisdikcích, v závislosti na místě vzniku škod, pokud k nim dojde v různých členských státech; a v rámci těchto států možná bude muset zahájit řízení v různých obvodech, neboť čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012 stanoví místní příslušnost a současně mezinárodní příslušnost.

71 – Viz obdobně rozsudek ze dne 18. prosince 2014, Sanders a Huber (C-400/13 a C-408/13 EU:C:2014:2461).

72 – Věc C-498/16, EU:C:2017:863, body 119 až 123.

73 – Směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2020/1828 ze dne 25. listopadu 2020 o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES (Úř. věst. 2020, L 409, s. 1) nemění režim mezinárodní soudní příslušnosti podle nařízení č. 1215/2012, jak uváděl již návrh směrnice Evropského parlamentu a Rady o zástupných žalobách na ochranu kolektivních zájmů spotřebitelů a o zrušení směrnice 2009/22/ES, ze dne 11. dubna 2018 [COM(2018) 184 final]: viz bod 21 odůvodnění a čl. 2 odst. 3. Směrnice obsahuje kromě automatického uznání způsobilosti oprávněných subjektů členského státu podávat žaloby v jiných státech i podporu spolupráce mezi nimi s cílem usnadnit žaloby na porušení právních předpisů s přeshraničním dosahem: viz body 32 a 71 odůvodnění a čl. 6 odst. 2 a 3 a čl. 20 odst. 4. Stanoví také povinnost členských států nastavit mechanismy, aby spotřebitelé s místem obvyklého pobytu v jednom členském státě byli zastoupeni v hromadných žalobách na náhradu škody podaných v jiném členském státě: viz bod 31 odůvodnění a čl. 6 odst. 2.

V. Závěry

96. Ve světle výše uvedeného navrhuji Soudnímu dvoru odpovědět na první a druhou předběžnou otázku Hoge Raad der Nederlanden (Nejvyšší soud Nizozemska) následovně:

- „1) Článek 7 návětí a odst. 2 nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1215/2012 ze dne 12. prosince 2012 o příslušnosti a uznávání a výkonu soudních rozhodnutí v občanských a obchodních věcech (přepracované znění), musí být vykládán v tom smyslu, že:
- a) není dána dostatečná vazba pro přiznání mezinárodní příslušnosti soudům členského státu, jestliže se snížení hodnoty akcií společnosti kotované na burzách v jiných členských státech projevilo na investičních účtech vedených v prvně uvedeném členském státě nebo na investičních účtech vedených u banky nebo investiční společnosti usazené v tomto členském státě, pokud je tato škoda důsledkem rozhodnutí, která byla učiněna investory pod vlivem údajně nesprávných, neúplných a zavádějících informací, které společnost kotovaná na burze celosvětově zveřejňovala;
 - b) existence dohody mezi žalovanou společností a některými akcionáři ve třetí zemi, která nebyla nabídnuta žalobcům v původním řízení, ani postavení spotřebitele některých z nich nepředstavují zvláštní okolnosti, které by byly relevantní pro přiznání mezinárodní soudní příslušnosti podle čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012. Není jí ani zveřejňování relevantních informací na celosvětové úrovni ze strany žalované společnosti.
- 2) Podání hromadné žaloby podle vnitrostátních procesních předpisů sdružením zastupujícím zájmy držitelů cenných papírů, kteří utrpěli újmu, nemění výklad čl. 7 odst. 2 nařízení č. 1215/2012.“